
Redactioneel

In dit themanummer van Over.Werk staat de **jongerengarantie** centraal. Dit is de strategie waarmee in Europa en in Vlaanderen gestreefd wordt naar een vroegtijdige interventie ten aanzien van jongeren die werkloos worden of het formeel onderwijs verlaten. Met de uitrol van de jongerengarantie mikken de beleidsmakers op een snelle doorstroom van deze jongeren naar een baan, het voortgezet onderwijs, een plaats in het leerlingstelsel of een stage. In de themakatern geven we een overzicht van het gevoerde beleid, laten we betrokken actoren aan het woord en belichten we nieuw onderzoek en cijfermateriaal met betrekking tot de jongerengarantie en de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen.

We openen de themakatern met drie artikels die inzoomen op het Europese en Vlaamse **beleid** met betrekking tot de jongerengarantieregeling en de rol en aanpak van VDAB bij de uitvoering ervan. Baudouin Baudru van het kabinet Thyssen schetst eerst het Europees perspectief en geeft aan dat de Europese Commissie met de jongerengarantie de lidstaten wil aansporen om hun diensten te moderniseren en partnerschappen te creëren tussen de verschillende instanties. Enkel zo is het mogelijk om aan jongeren een op maat gemaakte begeleiding aan te bieden. Voor deze gepersonaliseerde begeleiding heeft de Europese Commissie in 2013 ook het Jeugdwerkgelegenheidsinitiatief opgestart, om de regio's met de hoogste jongerenwerkloosheidsgraad financieel bij te staan. Sindsdien hebben meer dan een miljoen jongeren een begeleiding gekregen die meegefinancierd werd door dit initiatief.

Joris Philips geeft een overzicht van de initiatieven die in Vlaanderen en bij VDAB lopen in het kader van de jongerengarantie en ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Reeds in 2007 voerde de VDAB

het Jeugdwerkplan in om zijn standaarddiensten beter af te stemmen op de behoeften van jonge werkzoekenden. In het kader van de jongerengarantie werd beslist om het bestaande Jeugdwerkplan te optimaliseren en te versterken, zodat de VDAB elke jongere ofwel een job ofwel een persoonlijke begeleiding kan aanbieden binnen vier maanden na de inschrijving. Daarnaast kunnen het doelgroepenbeleid voor jongeren, het duaal leren en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt binnen de sectorconvenants gezien worden als aanvullende maatregelen die de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen helpen bestrijden.

Francis Holderbeke en Debbie Sanders diepen de aanpak van VDAB bij de bestrijding van de jeugdwerkloosheid verder uit. Hierbij onderscheiden ze een preventief en een remediërend luik. In het preventieve luik organiseert VDAB samen met het onderwijs talrijke acties om vroegtijdige schooluitval te vermijden en jongeren te helpen bij de studiekeuze. In het remediërend luik richt VDAB zich op jongeren die onlangs werkloos zijn geworden. Via een snelle inschatting en intensieve begeleiding, bemiddeling en opvolging, wil VDAB jongeren zo kort mogelijk na de inschrijving activeren en maximaal toeleiden naar een duurzame tewerkstelling. Hierbij zijn differentiatie en maatwerk belangrijke uitgangspunten.

Na deze inleidende rubriek over het Vlaams en Europees beleid volgen **visieteksten** over de jongerengarantie in Vlaanderen en toelichting bij innovatieve, **concrete acties** ter bevordering van de jongerentewerkstelling.

We vroegen aan dertien relevante actoren om hun visie over de jongerengarantie op papier te zetten. Deze organisaties beantwoorden onder andere de

vraag of het gevoerde beleid tegemoet komt aan hun verwachtingen en afdoende is om de arbeidsmarktsituatie van jongeren in ons land fundamenteel te verbeteren.

Eerst geven we het woord aan de sociale partners. Aan werknemerszijde doen het ABVV, het ACLVB en het ACV voor ons hun visie uit de doeken. De werkgevers krijgen een stem via een gezamenlijke bijdrage van UNIZO en VOKA, en een visietekst van Federgon.

De mening van de jongeren zelf is uiteraard ook van tel. Daarom vroegen we naar het standpunt van de jongerenafdelingen van de Vlaamse politieke partijen (die vertegenwoordigers hebben in het federaal parlement). Van Vlaams Belang ontvingen we geen bijdrage, van Jong CD&V, Jong Groen, Jong N-VA, Jong VLD, Comac (studentenbeweging PVDA) en de Jongsocialisten wél.

Ook contacteerden we enkele jongerenorganisaties. Ambrassade, het Vlaamse bureau voor jeugdzaken, en de Vlaamse Jeugdraad, het jongerenadviesorgaan van de Vlaamse Regering, maakten aan de hand van hun gezamenlijke ervaring een inschatting van het beleid dat rond de jongerengarantie wordt gevoerd. Ook JES vzw, dat opleidingen en begeleiding voorziet voor (jonge) werklozen in een stedelijke context, formuleerde een reeks suggesties op basis van eigen ervaringen.

Na de visieteksten volgt een voorstelling van vier innovatieve en concrete acties die werden opgezet om de werkzaamheid van jongeren te bevorderen. Zo richtte VDAB in 2014 een Labo Nieuwe Dienstverlening op. Hiermee sleutelt VDAB aan een toekomstgericht dienstverleningsmodel dat vertrekt vanuit de noden van jongeren. Daarnaast is er het App-titude project, waarmee de uitzendsector een digitale tool wil ontwikkelen om jongeren te sensibiliseren rond werkatitudes van de toekomst. Onder de vlag van Alliance for YOUth engageren ondernemingen en overheid zich dan weer om banen en stages te creëren voor jongeren onder de dertig jaar. De laatste actie die we onder de aandacht brengen, is Co-Searching, een onafhankelijk project dat een community creëert voor en door werkzoekenden.

Tot slot laten we onderzoekers verslag uitbrengen over nieuw **onderzoek** en cijfermateriaal met

betrekking tot de jongerengarantie, de jeugdwerkloosheid en de ontwikkeling van competenties bij jongeren. Ludo Struyven en Sam Coomans beschrijven de invoering van de Europese jongerengarantie als een nieuw culminatiepunt van een al langer lopend proces van Europese sturing van het arbeidsmarktbeleid in de lidstaten. Nieuw is dat Europa aanstuurt op een alomvattende strategie, waarmee ook structurele hervormingen worden beoogd in het onderwijs, in de beroepsopleiding en in de publieke diensten voor arbeidsbemiddeling. Het recente beleid inzake de jongerengarantie in de Scandinavische landen en in Oostenrijk leert dat dit een onvoltooid proces is, ook in landen die een eerder lage jeugdwerkloosheid kennen.

Met de jongerengarantie en het Vlaamse Jeugdwerkplan wordt ingezet op vroegtijdige bemiddeling, begeleiding en zo nodig opleiding van jonge werkzoekenden. Deelname aan dit aanbod is echter niet vrijblijvend en zoekinspanningen worden opgevolgd en afgedwongen door de consulenten van VDAB. Liesbeth Van Parys onderzocht hoe consulenten in hun dagelijkse contacten met laaggeschoolde jonge werkzoekenden omgaan met spanningsvelden in het activeringsbeleid. Het onderzoek toont onder andere aan dat consulenten onderling verschillen in de mate waarin ze druk uitoefenen op jongeren en positieve feedback geven.

In het beleid rond de jongerengarantie vormen de zogenaamde NEET-jongeren een belangrijke doelgroep. Hiermee worden jongeren bedoeld die niet aan het werk zijn en geen onderwijs of opleiding volgen. Een bijdrage van Bart Scholiers en Wim Herremans schetst een profiel van de Vlaamse NEET-jongeren. Uit de analyse blijkt een sterke vertegenwoordiging bij de NEET-jongeren van kansengroepen, met name van personen geboren buiten België, laaggeschoolden en personen die hinder ondervinden door een handicap, ziekte of aandoening. De heterogeniteit van de NEET-jongeren onderstreept het belang van een persoonlijke aanpak en maatwerk bij het mobiliseren van deze jongeren in de richting van een baan of opleiding.

De jongerengarantie streeft niet enkel naar een vroegtijdige interventie bij werkzoekenden, maar ook bij schoolverlaters. Om een beter zicht te krijgen op de ondersteuningsbehoeften van deze groep bekijken Wim Herremans, Sarah Vansteenkiste en

Michelle Sourbron hoe de doorstroom van Vlaamse schoolverlaters naar een baan verloopt in functie van hun studieniveau en studiegebied. De analyses bevestigen het belang van het behaalde diploma voor de tewerkstellingskansen van schoolverlaters. Naast het diploma is er echter ook een rol weggelegd voor de specifieke competenties en praktijkervaringen van de schoolverlaters. De resultaten wijzen er immers op dat ook beroepsspecifieke opleidingen schoolverlaters een duwtje in de rug kunnen geven op hun weg naar de arbeidsmarkt.

Vervolgens gaat Maritza López Novella voor Belgische schoolverlaters de relatie na tussen onderwijsniveau en werkloosheidsduur. De analyses geven aan dat jonge werklozen met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk meer kans hebben om de werkloosheid te verlaten. Bovendien vergroten deze verschillen met de tijd, wat maakt dat de uitstroomkansen van laag- en midengeschoolde schoolverlaters extreem klein worden. Tot slot blijkt uit de resultaten dat er een aanmerkelijke heterogeniteit bestaat volgens gewest van woonplaats en geslacht.

Omwille van het grote belang van een diploma voor de arbeidsmarktintrede, wordt in het kader van de jongerengarantie ook gestreefd naar een vermindering van het vroegtijdig schoolverlaten. Kristof De Witte en Deni Mazrekaj constateren dat er in het (deeltijds) beroepsonderwijs een oververteenwoordiging is van vroegtijdig schoolverlaters. Ze stellen een aantal maatregelen voor die op basis van het huidig onderzoek het vroegtijdig schoolverlaten in het BSO en DBSO lijken te verminderen. Eerst sommen ze de oorzaken op die specifiek gelden voor het (deeltijds) beroepsonderwijs. Daarna volgt een overzicht van de maatregelen die al genomen zijn om het vroegtijdig schoolverlaten in BSO en DBSO te bestrijden. Afsluitend bevelen de auteurs zes nieuwe maatregelen aan.

Naast een diploma zijn ook human skills niet meer weg te denken als noodzakelijke competenties voor jongeren om op de arbeidsmarkt goed te kunnen functioneren. Op basis van een bevraging toont Sarah Vansteenkiste aan dat jongeren die bepaalde human skills ontberen moeilijker toegang krijgen tot de arbeidsmarkt. Zelfs als ze kansen krijgen op werk, ondervinden ze vaak problemen op de werkvloer. Voldoende aandacht voor de human

skills van jongeren is daarom aangewezen, zo concludeert deze laatste bijdrage aan de themakatern rond de jongerengarantie.

In de katern **Gepubliceerd** komen zes recente arbeidsmarktstudies aan bod. Annelies Vanheel, Anke Luts, Fran Timmers, Caroline Schollen, Patrick Ruppel en Annemie Spooen vertrekken in een eerste artikel van de vaststelling dat het aantal personen met een depressie of burn-out toeneemt. Werkcontinuering en werkhervatting bij depressie en burn-out moeten op een constructieve manier gebeuren, om herval te vermijden en een langdurige vlotte samenwerking tussen werkgever en werknemer te bevorderen. Toch zijn er tot op heden maar weinig mogelijkheden om zowel de hulpvrager als de werkgever in dit proces te begeleiden. De auteurs lichten daarom een nieuwe ondersteuningsmethodiek toe, die binnen het ESF-project 'Depressie en Werk' werd ontwikkeld.

Doorheen een reeks onderzoeken naar de werkbaarheid in vier verschillende sectoren ontwikkelde onderzoeksbureau Tempera een eigen visie op werkbaar werk. In deze visie wordt werkbaar werk als een relatief gegeven geponeerd. Dit houdt in dat er slechts sprake kan zijn van werkbaar werk indien er een evenwicht bestaat tussen de draaglast van de job en de draagkracht van de werknemer. Michel Albertijn, Elie Colman, Johan Desseyen en Kathleen Hoefnagels werpen op dat een dergelijke kijk werkgevers en werknemers voor een gedeelde verantwoordelijkheid stelt. Naast het uit de doeken doen van hun visie bespreken de auteurs enkele concrete acties die een verhoging van de draagkracht van werknemers beogen.

Is lesgeven een zwaar beroep? Filip Van Droogenbroeck en Bram Spruyt trachten deze vraag te beantwoorden aan de hand van een kritische review van vergelijkend onderzoek over de mentale gezondheid bij leerkrachten en een eigen studie op basis van de Belgische gezondheidsenquête. Hun analyses geven aan dat vergelijkend onderzoek schaars is, de resultaten niet eenduidig zijn en de situatie voor leerkrachten genuanceerder is dan vaak wordt aangenomen.

Op basis van een gebruikersbevraging stelt Katleen De Rick vast dat de voorwaarden voor een efficiënt gebruik van het systeem van loopbaanbegeleiding

nog te weinig vervuld zijn om van een echt vraaggestuurd systeem te kunnen spreken. Een groot deel van de klanten is zich niet bewust van de mogelijkheden tot nazorg of om van centrum te veranderen. Aanbieders van loopbaanbegeleiding worden ook nog te weinig met elkaar vergeleken. Respondenten die toch vergelijken, geven aan dat ze het moeten doen zonder essentiële info over de aanpak en specialisaties van de begeleiders.

Sophie De Winne, Elise Marescaux, Luc Sels, Ilke Van Beveren en Stijn Vanormelingen staan stil bij de relatie tussen personeelsverloop en arbeidsproductiviteit. De resultaten kunnen organisaties helpen hun retentiebeleid te verbeteren. Dat beleid vertrekt immers vaak van de simpele en misleidende

assumptie dat minder verloop beter is. Deze studie wijst op het belang van een meer dynamische kijk op personeelsverloop.

Digitalisering is een belangrijke bron van verandering in onze samenleving. Ook voor de werking van de arbeidsmarkt heeft digitalisering ingrijpende gevolgen. Daphné Valsamis, An de Coen en Valentijn Vanoeteren sluiten deze Over.Werk af met een bespreking van de potentiële impact van digitalisering op de werkgelegenheid, arbeidsrelaties, het ontstaan van nieuwe werkvormen en de vereiste vaardigheden van werknemers.

Veel leesplezier!
Het redactieteam